

СТАНОВЛЕННЯ І ДУХОВНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ПАРАФІЇ СВ. КЛИМЕНТА В ПРАЗІ 1930-х рр.

Кічера Віктор Васильович

кандидат історичних наук, доцент; доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

E-mail: viktor.kichera@uzhnu.edu.ua

Scopus Author ID: 57188974105

Researcher ID: Q-7252-2017

<http://orcid.org/0000-0002-4333-2377>

У статті йдеться про активну діяльність о. Василя Гопка, єпископа Павла Гойдича, багатьох добровольців та державних урядовців для створення празької парафії в міжвоєнній історії Греко-Католицької Церкви Чехословаччини. Парафія розмістилася в костьолі св. Климента. Діяльність її першого пароха о. Василя Гопка, як і його наступників, мала велике значення для опіки над греко-католицькою молоддю, емігрантами до Америки з Підкарпаття та Пряшівщини, безробітними та загалом для надання духовної опіки вихідцям із східної частини держави. Заснування парафії і її юридичне оформлення було непростю справою й тривало роками. Врешилі у 1934 р. о. Василя Гопка офіційно призначено парохом, котрий став духовним батьком і організатором вірників навколо приходу св. Климента. Велике значення мала соціальна опіка над емігрантами і заробітчанами, так як серед більшості греко-католицької громади переважали студенти, різноробочі, прислуга та військові, котрі не мали достатнього заробітку для підтримки власної парафії. Більше того, сам о. Василь Гопко та інші представники громади, влаштовували обіди, подарунки для незаможних парафіян (одяг та взуття), здійснювали допомогу емігрантам через товариство св. Рафаеля, надаючи духовну, перекладацьку та навігаційну підтримку. Старання урядовців до створення приходу греко-католиків у Празі були досить помірними, проте наявність таких приходів у сусідніх столицях змушувало уряд до певних дій. Загалом треба наголосити, що Чехословацька держава уникала безпосереднього фінансування майбутньої парафії, а тому для цього було переведено утримання з приходу Пакаштова. Чехословацька влада (уряд) матеріально долучилася до створення фари, надавши частину університетської бібліотеки. Безумовно, великим був подарунок від празьких католиків в особі архієпископа Франтішека Кордача, котрий подарував костьол св. Климента, що став окрасою греко-католицької громади.

Ключові слова: Василь Гопко, духовно-соціальна опіка, Павло Гойдич, парафія св. Климента, Франтішек Кордач, Чехословацька держава.

Вивчення заснування греко-католицької парафії в Празі важливе, зважаючи на чисельну еміграцію, котра переважала у досліджуваній період. Серед словацьких дослідників темі греко-католицької парафії св. Климента в Празі приділяли увагу Ярослав Цораніч та Петер Борза [Coganic, 2013; Borza, 2003; Borza, 2013]. Останній зокрема, опублікував окремий нарис про діяльність парафії св. Климента, в тому числі харитативну. Проте вищевказані дослідження варто доповнювати новими матеріалами щодо обставин заснування приходу для греко-католиків Праги. Основним завданням розвідки є вивчення власне процедури виникнення та діяльності парафії в Празі, ґрунтуючись на раніше неопубліковані архівні джерела.

Виклад основного матеріалу. Значну роль у створенні парафії св. Климента в Празі відіграло «Товариство св. Василя Великого на підтримку створення та утримання греко-католицької парафії в Празі» створене 1930 р. на чолі з о. Василем Гопком. До нього належали відомі греко-католики – архітектор Петро Фленько, Василь Бора, Стефан

Анталовський, др. Іван Парканій, др. Ярослав Бойчук, Іван Голуб, Павел Кофланович, Стефан Станканинець, Стефан Роман та інженер Роман Каратницький. Статут товариства був підтверджений 24 квітня 1930 р. єпископом Павлом Гойдичем в Пряшеві та 12 серпня 1930 р. Земським урядом в Празі. Головним завданням товариства стало закладення парафії для греко-католиків за сприяння різних урядових і церковних структур, благодійників, а також здійснення харитативної діяльності серед нужденних вірників [Borza, 2013, s. 372]. Така допомога ближнім була вкрай актуальною, зважаючи на світову економічну кризу тих років, як необхідність заснування парафії для греко-католиків, котрі проживали далеко від рідного краю.

Центром парафії мав стати костьол св. Климента в Празі, недалеко від Карлового мосту, який був виділений вищими церковними структурами ще у 1926 р. Однак католицька ієрархія міста в особі празького архієпископа Франтішека Кордача передала храм на вічні часи лише 12 лютого 1931 р. Чимало для отримання храму зробив о. Василь Гопко, котрий не дуже прихильно ставився до намагань підпорядкувати місцевих греко-католиків римо-католицькій ієрархії. На його думку, наслідком цього постала б втрата краси східної літургії та латинізація візантійського

¹ This article was published as part of the scholarship of the Visegrad Fund.

обряду. Як невдалий приклад саме таких дій о. Василь приводив Польщу [Borza, 2013, s. 370]. Періодичне видання «*Душпастыр*» у одній із статей особливо відзначало заслуги празького архієпископа для підтримки греко-католиків у столиці Чехословаччини [Наши вѣсти, 1934, с. 84-85].

12 травня 1931 р. о. Василь Гопко, як голова товариства св. Василя Великого для підтримки греко-католицької парафії в Празі, надіслав листа на ім'я міністра закордонних справ ЧСР Едварда Бенеша. У документі зазначається, що русинське населення підтримало молоду державу та бажає розвиватися у демократичному суспільстві. Священик писав, що молодь, майбутня інтелігенція, відходить на навчання до Праги, де почуватися комфортно у слов'янському середовищі. Так само шукаючи кращу долю переїжджають до столиці робітники, учні, службовці та прислуга. У Празі проживала велика кількість військових зі сходу країни та співробітників емігрантського пункту в Лібні, через який кожного року проходила значна кількість емігрантів зі Східної Словаччини та Підкарпатської Русі. У листі згадується, що обидва греко-католицькі єпископи відіслали 6 богословів на навчання до Богословського факультету Карлового університету. Однак, через те, що Будапештська стипендія не була переведена до Праги, богослови і надалі змушені навчатися за кордоном. О. Гопко наголошував, що збільшується слов'янська греко-католицька еміграція, а тому виникає потреба допомоги з боку священика в Празі. Зокрема, пастир мав би взяти на себе забезпечення вірників богослужінням і духовною опікою в старослов'янському греко-католицькому обряді. Важливі факти у зверненні наведено про «*Спілку Кирила і Мефодія*» (діяла в Оломовці та Празі – В. К.), яка з 1921 р. проводила перемовини з урядом щодо створення окремої парафії та протягом 4 років виплачувала допомогу на проведення греко-католицьких богослужінь в костелах св. Яна на Скалці та св. Хреста на Прикопі в розмірі 8 000 к.ч. Коли згадане фінансування припинялося, священики не могли продовжувати свою роботу. «Уже кілька років звертаємося до празької консисторії та Міністерства шкіл та народної освіти (МШАНО) – писав о. Василь Гопко. Це обґрунтовується і тим, що згідно перепису в чеських землях перебуває станом на 1931 р. 7968 осіб, більшість з яких греко-католицькі віруючі із Словаччини та Підкарпатської Русі» [AMZV ČR, к. 64, č. 70811/1931]. У проханні зустрічається не прихована критика чехословацької влади. Священик вказував, що у Будапешті, Відні, Берліні, Варшаві і навіть у Парижі греко-католики мали свої парафії, а в рідній столиці не могли цього домогтися. У зв'язку з цим, автор листа просив наступне: 1) щоби для парафіяльного священика було закуплено належне житло; 2) згідно *Modus vivendi* треба зробити так, щоб стипендія була таки надана богословам для навчання в університетах Праги; 3) забезпечення і створення постійної духовної опіки над віруючими в Празі з відповідним фінансуванням [AMZV ČR, к. 64, č. 70811/1931]. У тому ж архівному фонді міститься відповідь референта МЗС ЧСР. Зокрема, він повідомляв єпископа Павла Гойдича, що

вирішення таких справ належить виключно до компетенції МШАНО. Крім того, у вище проаналізованому проханні наголошувалося на значній кількості вірників-греко-католиків в чеських землях, які потребували не лише духовну, а подекуди й опікунську та соціальну допомогу.

Отже, о. Василь Гопко висловив досить вагомі аргументи на користь створення парафії для чехословацьких урядовців. Щодо положень *Modus vivendi*, то дійсно одним із пунктів угоди між ЧСР та Ватиканом було функціонування релігійних структур в межах Чехословацької держави – це стосувалося і богословів, а тому апеляції з дотримання міжнародних угод від автора листа мали під собою ґрунтовні підстави, зважаючи на те, що цей пункт в угоді протегувався швидше за все самими державними чехословацькими урядовцями [*Modus vivendi*, 2015, s. 564-566]. Що стосується чисельності греко-католицької громади, то згідно з підрахунками сучасного дослідника Ярослава Цораніча, їх кількість у Чеських землях становила 7 258 осіб [Coranich, 2013, s. 156]. Тобто похибка приведена в листі о. Василя Гопка (7 898 осіб) не є суттєвою і дозволяє говорити про приблизно однакову і досить велику частину греко-католицької громади, що було додатковим аргументом на користь утворення окремої парафії у Празі.

У цей же час о. Василем Гопком було підготовлено звернення до вірників Пряшівської та Мукачівської єпархії, з проханням про збір пожертв для внутрішнього впорядкування й оздоблення храму в Празі, «так як треба і в столиці дбати за хворих, студентську молодь і греко-католиків загалом» [За гр. кат. Церковь въ Прагѣ].

30 червня 1931 р. МЗС ЧСР і справді повідомляло МШАНО про необхідність вирішення справи із заснуванням парафії в Празі, надсилаючи відповідне прохання за підписом о. Василя Гопка [NA v Praze, f. 371, k. 3884, č.101.074/1931]. 19 липня 1931 р. МШАНО інформує МЗС ЧСР про створення нової самостійної греко-католицької парафії в Празі, «бо наразі громада не має ні маєтку, ні фари для священика, ні фінансування. Про маєтки чеської церкви не може бути й мови, за винятком Свято-Михайлівського монастиря в Празі I, котрий, втім заселений та й має бути невдовзі проданий. Наразі греко-католицька громада виконує свої духовні потреби у парафіяльному храмі св. Миколая в Малому місті Праги. А тому міністерство не бачить активних старань самого архієпископського ординаріату в Празі котрий би міг надати відповідні маєтки для потреб греко-католицької громади в місті. Так само не відповідає реальності той факт, що МШАНО забезпечує утримання церкви у розмірі 8000 к.ч. на рік та на утримання празького священика додатково 8000 к.ч. в рік, за рахунок конгруї греко-католицького священика з Пакаштова, що відноситься до Пряшівської єпархії. А тому МШАНО би було дуже вдячним щоб вирішити дані питання на користь прохачів» [AMZV ČR, к. 64, č. 61414/1933]. Тут чехословацькі чиновники подають не зовсім точну інформацію про відсутність старань з боку Католицької Церкви (напевно Римо-Католицької –

В. К.), адже на той час минуло вже кілька місяців як празький архієпископський уряд передав у користування костьол св. Климента греко-католикам Праги.

Надалі в документах йдеться про формальне узаконення і адміністративне розміщення парафії. 24 травня 1933 р. МШАНО подає окрему справу Міністерству фінансів про створення греко-католицької парафії. «Уже кілька років греко-католики домагалися створення приходу, але так і не виникло сприятливих умов для цього. Але поскільки греко-католикам замість церкви св. Хреста в Празі II надано храм св. Климента в Празі I та розміщення парафіяльного уряду в церкві св. Миколая в Празі III, то таке намагання греко-католицької громади може бути найближчим часом реалізовано» – вказують чиновники. «Таким чином, перешкоди на шляху отримання храму, котрий громада повинна була тримати в належному стані, як і житло для священика, тепер були усунуті і справа може рухатися до свого звершення». Головними перешкодами були й ті, що населення досить незможне і в громаді переважають студенти, вояки, робітники й прислуга, аналізують урядовці. Дана парафія своїми адміністративними функціями охоплювала найперше місто Прагу, а також й усі чеські землі, де проживали вихідці із Мукачівської та Пряшівської єпархії. Тут же зазначається, що в Чехії майже 8 тис греко-католиків, з яких в Моравьско-сілезькій землі – 4130, а в Празі – більше 1200 осіб. А тому питання конгруї і доплат має враховуватися лише за вірників, котрі проживають в м. Прага і тому не було би справедливо щоби до конгруї було зараховано і інших вірників в Чехії, котрих він насправді не обслуговує. Згідно закону від 17 липня 1928 р. №124, йдеться в документі, за кожного вірника священик отримує 1 к.ч. Більше того, адміністративно празька парафія, як і інші структури, підпорядковуються Пряшівській єпархії, але по законам підпадає чеським нормам, а не словацьким. МШАНО, у підсумку, вважало дуже необхідним створення греко-католицької парафії в Празі, так як такі існують і в Будапешті і Відні, а тому й в Празі вірники мають право забезпечувати свої духовні потреби. У документі також згадано прохання від Архiepіскопського ординаріату в Празі та від Пряшівської греко-католицької єпархії про створення парафії, а тому й МШАНО погоджувалося на заснування парафії [AMZV ČR, к. 64, ч. 61414/1933]. Тобто, на період коли з'явилися відповідні ініціативи, урядовці позитивно оцінили можливість створення приходу.

3 листопада 1933 р. МШАНО в дуже терміновій формі нагадує Міністерству фінансів про необхідність вирішити справу про створення парафії греко-католиків в Празі. У листі вказуються як матеріальні, так і політичні причини. А в додаток до цього інформувалося про передачу університетської бібліотеки Мотеля та Куглбека в південній частині Клементиніуму на потреби парафіяльного уряду та житла греко-католицького пароха, чим остаточно вирішилося розміщення парафії [AMZV ČR, к. 64, ч. 146596/1933]. Вже 16 грудня 1933 р. МШАНО повідомляє Земському уряду в Празі про погодження

усіх питань з Міністерством фінансів, згідно з листом від 3 грудня [NA v Praze, f. 371, k. 3884, ч. 146.375/1933]. У документі ще раз наголошується норма, згідно якої було ліквідовано парафію Пакаштова на користь новоствореної громади в Празі. На утримання богослужінь постановлялося виділяти 8 000 к.ч. в рік та доповнення конгруї для пароха. Всі інші витрати планувалося покрити власний рахунок, вказували урядовці [AMZV ČR, к. 64, ч. 146596/1933]. Таким чином, чехословацька влада сприяла створенню необхідних умов для функціонування громади та її матеріального забезпечення.

31 березня 1934 р. Міністерство громадських робіт ЧСР інформувало про остаточну передачу на потреби парафії св. Климента маєтків Мотеля та Куглбека в південній частині Клементиніуму. Ставилася умовою із МШАНО, що дві кімнати мали б використовуватися на урядові потреби (архів та канцелярія) і дві з кухнею як житло пароха [NA v Praze, f. 371, k. 3884, ч. 41.400/1934]. Врешті 22 квітня 1934 р. о. Василь Гопко був інстальований як парох церкви св. Климента в Празі. На цю подію зійшлося значна чисельність вірників, представники русинських, українських та чеських товариств та загалом відомі постаті. Після богослужіння для безробітних було влаштовано великий обід. З нагоди поставлення на парафію настоятель надіслав до МШАНО телеграму з вдячністю [NA v Praze, f. 371, k. 3884, ч. 48.833/1934]. Це теж був добрий знак і вдячність пароха за підтримку владою ініціатив греко-католиків Праги.

7 листопада 1934 р. Земський уряд інформував МШАНО про чергову виплату суми в розмірі 8 000 к.ч. на потреби парафії в 1934 р. Спосіб виплат залишався на розсуд названого Міністерства. Згідно фінансового звіту о. Василя Гопка за 1934 р. витрати перевищували державну підтримку і становили 9 522.40 к.ч., що підтверджувало матеріальну скруту парафії. Крім того, розпорядженням Міністерства внутрішніх справ від 27 червня 1934 р. парох уповноважувався вести метричні книги [NA v Praze, f. 371, k. 3884, ч. 110.319/1935]. Про довіру до парафії у веденні метрик, в тому числі державних, згадує і словацький вчений Петер Борза [Borza, 2013, s. 371].

Досить влучно висловився про роль парафії св. Климента єпископ Павло Гойдич, надсилаючи до МШАНО щорічну конгруальну заявку на фінансування празької парафії: «*Stále větší zájem o Prahu se strany Rusinů je ve velké míře podmíněn zdejším našim kulturním a náboženským centrem, kterým je rekokatol. kostel a který již všichni domácí znají a váží si jako svůj*» [NA v Praze, f. 371, k. 3884, ч. 110.319/1935]. У цьому ж документі єпископ наголошував про функціонування на базі парафії «*Товариства греко-католицьких студентів в Празі*», члени якого «спільно з чеською молоддю працювали на благо держави на моральних та народних засадах». Петер Борза вказує, що це Товариство було засновано ще в 1933 р. за ініціативи Стефана Росохи. Із 1934 р. товариство очолював сам о. Василь Гопко. Пізніше на його чолі були: Іван Білак (з 1936 р.) та Андрій Новак (з 1938 р.). За даними Петера Борзи, в 1934 р. молодь

(20-30 осіб) приймала участь у богослужіннях, спільних походах на природу, театральних виставах, а загалом діяльність Товариства мала глибокі превентивні соціальні заходи, спрямовані на збереження « піддатливої й незаможної молоді від впливу комуністичних ідей, котрі в добу світової кризи й популізму були вкрай актуальними». З одного боку о. Василь намагався забезпечити молодь від комуністичних віянь, але з іншого боку, підтримуючи у молоді власні традиції, він був противником шовінізму [Borza, 2013, s. 371-372, 374]. Таким чином, поступово празька парафія перетворювалася у духовно-культурний і суспільний центр для вихідців із сходу країни, незалежно від їх національного самоусвідомлення, але найперше як греко-католиків, що й об'єднувало усіх.

Подальший розвиток парафії св. Климента в Празі пов'язаний із створенням посади помічного священика. Проте, це не було аж такою легкою справою в бюрократичному чехословацькому суспільстві. 16 жовтня 1935 р. єпископ Павло Гойдич просить шкільний реферат МШАНО в Братиславі про створення посади допоміжного конгруального священика в Празі, так як один отець не може справитися з майже 10 000 вірниками. 31 жовтня 1935 р. братиславський реферат (крайовий урядовий відділ) повідомляє Земському уряду в Празі, що існують дві можливості надання помічного священика до парафії св. Климента: 1) короткий період пов'язаний з хворобою основного священика; 2) постійна посада, що справді потребує роботи з вірниками, яких стає чисельно більше. Але у підсумку, братиславські урядовці позитивно оцінили необхідність подальшої роботи у виконанні прохання єпископа. Згідно урядової аналітики, о. Василь Гопко на зламі 1935-1936 рр. справді досить довго хворів, тому єпископ Павло Гойдич, за погодженням з Братиславою, відправив йому на допомогу о. Василя Мирона Подгаєцького. При цьому, він просив МШАНО затримати його на рік з виплатою необхідної конгруї [NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 26.027/1936]. Тобто існували активні старання про розширення діяльності приходу.

За весь час свого перебування парохом в Празі о. Василь Гопко опікувався незачисленими – влаштовував обіди, роздавав дрібні гроші, надавав притулок, турбував питаннями шлюбу тощо. Але, що найголовніше – намагався для кожного знайти працю та прибуток й можливість для самостійного заробітку, на що заслуговує гідність кожної людини. Про щедрість о. Василя Гопка засвідчує те, що він подеколи роздавав власний заробіток, а його бідна мама, вдова по греко-католицькому священику, навіть намагалася його підтримувати фінансово [Borza, 2013, s. 373-374].

Парафія здійснювала таку малопомітну, але важливу опікунську діяльність. Це, зокрема, допомога переселенцям та емігрантам із Підкарпатської Русі та Пряшівщини через «Спілку св. Рафаеля», котрою також опікувався невтомний о. Василь Гопко. На працю до Бразилії, Аргентини та США переселенці та заробітчани прямували через емігрантський пункт у Лібні, де й працювали члени спілки. Так учасники

спілки виступали як перекладачі аж до місця призначення, а на пункті в Лібні емігранти отримували ще й духовну та моральну підтримку. Сам Василь Гопко брав на себе роль перекладача, коли на емігрантський пункт приходили греко-католики русини, словаки чи угорці, допомагаючи кожному на їх рідній мові [Borza, 2013, s. 373].

Нами виявлені фінансові витрати парафії св. Климента станом на 1936 р., вже за настоятеля о. Яна Чісарика. Так відомо, що на різні літургійні потреби держава виділяла 8 000 к.ч., проте витрати були більшими. Як подає у звіті настоятель, вони склали – 11 784.50 к.ч., з них: оплата роботи дяка – 6 960; електрика та ремонт люстр – 2 135.35 к.ч.; на церковні потреби – 2 359.15; поточні ремонти – 350 к.ч. Тобто парафія не була й близько прибутковою (NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 117.898/1936). Треба сказати, що річні витрати перевищували державну грошову підтримку, і це зважаючи на загальну матеріальну скруту парафії та її прихожан. Слід визнати, що іноді держава надавала досить суттєву грошову підтримку.

Опікунська діяльність продовжувалася і за о. Яна Чісарика. Так, завдяки допомозі місцевої влади, через посередництво «Товариство св. Василя Великого на підтримку створення та утримання греко-католицької парафії в Празі», на Святий вечір вдалося роздати подарунки понад трьомстам парафіянам. Це було переважно тепле взуття та одяг. Схожі заходи проводилися й на Великдень [Borza, 2013, s. 373].

Щоб якось зрушити справу щодо призначення помічного священика та сприяти подальшому розвитку, ініціативу бере в свої руки пряшівський єпископ Павло Гойдич. Так згідно із інформацією реферату МШАНО в Братиславі від 17 вересня 1936 р., МШАНО в Празі повідомляло про поступове розширення пасторальної роботи в столиці ЧСР та необхідність заступання посади помічного священика. Тут же братиславський реферат пропонує за згодою керівництва Пряшівської єпархії ліквідувати постійно діючу посаду помічного священика в Збуській-Білій, котра практично не функціонувала, на користь празької св. Климента. У цій же справі, празькі чиновники просять державну згоду на такі зміни, згідно законодавства республіки [NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 125.052/1936]. Треба відзначити, що чехословацька влада погоджувалася на розширення парафії лише за рахунок якогось іншого приходу: при створенні парафії св. Климента – це була духовна місія в Пакаштові, котра фактично була підвищена до парафії; а при запровадженні помічного духівника – за рахунок такої посади в Збуській-Білій. Тобто влада, була лояльною до розвитку парафії св. Климента лише за рахунок уже існуючих парафій, не створюючи нові, щоб, натомість, значно прискорило справу.

Уже 1938 р. з'явилися проблеми із виплатою офіційно призначених 8000 к.ч., про що особисто до МШАНО пише єпископ Павло Гойдич у зверненні від 27 серпня 1938 р. [NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 125.038/1938]. Станом на 1939 р. празька парафія через різні політичні події у Східній Європі прийшла у вкрай скрутне матеріальне становище, так як її

підтримували перед тим митрополит Андрей Шептицький, єпископи Павло Гойдич та Олександр Стойка, але зі зміною кордонів це ставало дедалі важче. Наприклад, в 1939 р. із 20 000 к.ч. прибутку, 9800 к.ч. складав особистий дар єпископа Павла Гойдича. 24 жовтня 1939 р. прохання про грошову підтримку греко-католицької громади та храму св. Климента надіслала також консисторія Празького архієпископства з додатком фінансового стану приходу під керівництвом нового настоятеля о. Василя Ларя [NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 138.269/1939]. Тут же міститься і фундаційна грамота заснування парафії св. Климента, видана за тодішнього управителя парафії Яна Чісарика [NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 138.269/1939].

Висновки. Таким чином, завдяки активній діяльності о. Василя Гопка, єпископа Павла Гойдича, багатьох добровольців та урядовців різного рангу вдалося створити празьку парафію у столиці ЧСР. У певний період часу нею опікувалися майже усі єпископи та вірники, підтримували греко-католики з усього світу. Діяльність її першого пароха о. Василя Гопка, як і його наступників, мала велике значення для опіки над греко-католицькою молоддю, емігрантами до Америки з Підкарпаття та Пряшівщини, безробітними та загалом для надання духовної опіки вихідцям із східної частини держави. Заснування парафії і її юридичне оформлення було непростю справою й тривало роками, але врешті в

1934 р. було офіційно призначено парохом о. Василя Гопка, котрий став духовним батьком і організатором вірників навколо приходу св. Климента.

Велике значення мала соціальна опіка над емігрантами і заробітчанами, так як серед більшості греко-католицької громади переважали студенти, різноробочі, прислуга та військові, котрі не мали достатнього заробітку для підтримки власної парафії. Більше того, сам о. Василь Гопко та інші представники громади, влаштовували обіди, подарунки для бідних парафіян (одяг та взуття), здійснювали допомогу емігрантам через товариство св. Рафаеля, надаючи духовну, перекладацьку та навігаційну підтримку.

Раніше неопубліковані документи доповнюють існуючі дослідження для глибшого розуміння співпраці Церкви і держави до створення приходу греко-католиків у Празі. Так, наявність таких приходів у сусідніх столицях змушувало уряд до певних дій. Загалом треба наголосити, що Чехословацька держава уникала безпосереднього фінансування майбутньої парафії, а тому для цього було переведено фінансування з приходу Пакаштова. Треба визнати, що уряд допоміг фінансово парафії для створення будинку для священика. Безумовно, великий подарунок був від празьких римо-католиків в особі архієпископа Франтішека Кордача, котрий передав на вічні часи храм св. Климента, який став окрасою греко-католицької громади в Празі.

Список використаних джерел

- Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky (AMZV ČR). Sekce II. Kart.64. Církevní věci. Č. 70811/1931. AMZV ČR, k. 64, č. 61414/1933.
 AMZV ČR, k. 64, č. 146596/1933.
 Borza, P., 2003. Blahoslavený Vasil' Hopko prešovský pomocný biskup (1904 – 1976): vydané při příležitosti 100. výročí narození blahoslaveného biskupa a mučeníka Vasil'a Hopka, Prešov: *Petra*, 95 s.
 Borza, P., 2013. K dějinám Gréckokatolíckej farnosti sv. Klimenta v Praze In: Jaroslav Coranič [ed.]. Gréckokatolícka cirkev na Slovensku vo svetle výročí III, Prešov: *Vydavateľstvo Prešovskej Univerzity*, s. 367-375.
 Coranič, J., 2013. Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1918-1939. Prešov : *Vydavateľstvo Prešovskej univerzity*, 415 s.: il.
 Modus vivendi mezi Svatým stolicem, a Československou republikou. In: Marek Šmíd – Michal Pehr – Jaroslav Šebek – Pavel Helan [eds.]. Československo a Svatý stolec III. Diplomatická korespondence a další dokumenty 1918-1928. Výberová edice. Praha: *Masarykův ústav a Archiv ČR*, 2015, s. 564-566.
 Národní archiv v Praze (NA v Praze). Fond 371. Presidium Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO). Karton 3884. Č. 101.074/1931.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 146.375/1933.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 41.400/1934.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 48.833/1934.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 110.319/1935.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 26.027/1936.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 117.898/1936.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 125.052/1936.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 125.038/1938.
 NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 138.269/1939.
 За гр. кат. Церковь въ Прагѣ, 1931. *Душпастырь. Урядовый и духовный органъ епархіи Мукачевской и Пряшевской*, янв.-февр, ч. 1-2, с. 13-15.
 Наши вѣсти, 1934. *Душпастырь. Урядовый и духовный органъ епархіи Мукачевской*, рочник XI, мартъ-май, число 3-5, с. 84-85.

References

- Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky (AMZV ČR). Sekce II. Kart.64. Církevní věci. Č. 70811/1931. AMZV ČR, k. 64, č. 61414/1933.
 AMZV ČR, k. 64, č. 146596/1933.
 Borza, P., 2003. Blahoslavený Vasil' Hopko prešovský pomocný biskup (1904 – 1976): vydané při příležitosti 100. výročí narození blahoslaveného biskupa a mučeníka Vasil'a Hopka, Prešov: *Petra*, 95 s. (in Slovak).

Borza, P., 2013. K dejinám Gréckokatolíckej farnosti sv. Klimenta v Prahe In: Jaroslav Coranič [ed.]. Gréckokatolícka cirkev na Slovensku vo svetle výročí III, Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej Univerzity, s. 367-375. (in Slovak).

Coranič, J., 2013. Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1918-1939. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 415 s.: il. (in Slovak).

Modus vivendi mezi Svatým stolcem, a Československou republikou. In: Marek Šmíd – Michal Pehr – Jaroslav Šebek – Pavel Helan [eds.]. Československo a Svatý stolec III. Diplomatická korespondence a další dokumenty 1918-1928. Výberová edice. Praha: Masarykův ústav a Archiv ČR, 2015, s. 564-566. (in Czech).

Národní archiv v Praze (NA v Praze). Fond 371. Presidium Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO). Karton 3884. Č. 101.074/1931.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 146.375/1933.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 41.400/1934.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 48.833/1934.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 110.319/1935.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 26.027/1936.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 117.898/1936.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 125.052/1936.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 125.038/1938.

NA v Praze, f. 371, k. 3884, č. 138.269/1939.

Za gr. kat. Cerkovň vь Prahě [For gr. cat Church in Prague], 1931. *Dushpastry. Government and spiritual organ of the dioceses of Mukachevo and Preseov*, Jan.-Feb., Part 1-2, pp. 13-15.) (in Ukrainian).

Nashy' vjsty' [Our Issues], 1934. *Dushpastry. Government and spiritual organ of the dioceses of Mukachevo*, the Year XI, March-May, the number 3-5, p. 84-85.) (in Ukrainian).

SUMMARY

FORMATION, SPIRITUAL AND SOCIAL DEVELOPMENT OF THE GREEK CATHOLIC PARISH OF ST. CLEMENT IN PRAGUE IN THE 30'S OF THE TWENTIETH CENTURY

Viktor Kichera

Candidate of History, Docent; Docent of the Department of Modern Ukrainian History and Foreign Countries SHEE «Uzhhorod National University»

The article is about the activity of priest Vasil Hopko, Bishop Paul Goydich, many benefactors and government officials in the creation of the Prague parish during the interwar history of the Greek Catholic Church of Czechoslovakia. No wonder that almost all bishops and Greek Catholic faithful from all over the world was taken care about parish. The parish was housed in the church of St. Clement. The activities of its first pastor priest Vasil Hopka, as well as his followers, had a huge weight for the guardianship of Greek Catholic youth, immigrants to America from the Subcarpathians and Presov regions, the unemployed and, in general, the provision of spiritual care for immigrants from the eastern part of the state. The foundation of the parish and its legal formulation was a complicated matter and lasted for years. Finally, in 1934, priest Vasyl Hopko was officially appointed by the pastor, who became the spiritual father and organizer of the faithful around the parish of St. Clement in Prague. The great importance had the parish social care about emigrants and migrant workers, as most of the Greek Catholic community was dominated by students, unskilled workers, servants and military personnel who didn't have enough income to support their own parish. Moreover, Vasyl Hopko and other community representatives, arranged lunches, gifts for poor parishioners (clothing and footwear). They provided assistance to emigrants through St. Raphael association, providing spiritual, translation and navigational support. The government's efforts to create a Greek-Catholic parish in Prague were modest, but the presence of such parishes in neighboring capitals forced the government to take certain steps. In general, it should be emphasized that the Czechoslovak state avoided direct funding for the future parish, and therefore for this enterprise the financing was transferred from the parish of Pakashtov. The Czechoslovak authorities made a financial contribution to the creation of the headlight, providing part of the university library. Of course, the greatest was a gift from the Prague Catholics in the person of Archbishop Frantisek Kordach, who presented the church of St. Clement, which became an ornament of the Greek Catholic community in Prague.

Keywords: Vasyl Hopko, spiritual and social care, Paul Goydich, St. Clement, Frantisek Kordach, Czechoslovak State.